

Tomasz Dolata

Uniwersytet Wrocławski

tomasz.dolata@uwr.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2028-0671>

Kilka uwag o perspektywach wykorzystywania badań archiwalnych we współczesnej cywilistyce na przykładzie kwerendy protokołów prac Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego (1956–1964)

<http://dx.doi.org/10.12775/SIT.2024.020>

W latach 2019–2020 miałem okazję dokonać kwerendy protokołów prac Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego (1956–1964) w ramach jednego z grantów NCN¹. Zadanie to polegało na wizytach w AAN w Warszawie i kopiowaniu, a następnie (już w warunkach domowych) analizie akt Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej². Założeniem leżącym u podstaw przeprowadzenia tego grantu było uzyskanie wglądu w proces powstawania polskiego kodeksu cywilnego (dalej również jako k.c.) z 1964 r., a jego wynikiem – wszechstronna analiza materiału źródłowego, zmierzająca do

¹ Grant NCN Miniatura-3 nr projektu 0213/2742/19.

² W związku z ogromem materiału badawczego trudno było przyjąć inną metodykę prac.

zrozumienia genezy poszczególnych instytucji prawa cywilnego³. Wiedza ta może okazać się cenna nie tylko z naukowego punktu widzenia, lecz także może posłużyć judykaturze oraz dogmatykom zaangażowanym w prace nad nowym polskim kodeksem cywilnym⁴.

Jak wiadomo, Zespół Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej został powołany pod koniec 1956 r. i obradował celem uchwalenia projektu polskiego kodeksu cywilnego⁵.

³ Działania te wpisują się także w coraz bardziej dostrzegalną i popularną tendencję uznającą badania archiwalne za najbardziej miarodajne, a co za tym idzie – niezwykle wartościowe elementy warsztatu historyka, w tym również historyka prawa. O rosnącym znaczeniu badań archiwalnych zob. W. Chorańczewski, P. Gut, *Historia w archiwach i archiwa w historii. Udział archiwów państwowych w rozwoju historiografii polskiej*, „Archeion” 2019, t. 120, s. 50–88, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.19.002.11811>.

⁴ Przyczynek jest pisemną wersją referatu wygłoszonego przez autora na XXIX Ogólnopolskim Zjeździe Historyków Ustroju i Prawa oraz Doktryny Polityczno-Prawnych w Toruniu (21–22.09.2023 r.). Tematem Zjazdu było „Znaczenie historii prawa dla współczesnego dyskursu prawniczego”. Na bardzo wyraźne podkreślenie zasługuje fakt, że celem przyczynku nie jest przegląd czy, tym bardziej, omówienie stanu badań doktryny polskiej nad zagadnieniami dotyczącymi kodyfikacji prawa cywilnego. Celem jest bowiem wskazanie użyteczności badań archiwalnych dla współczesnej cywilistyki oraz podsumowanie przy okazji przeprowadzonego przez autora grantu NCN.

⁵ Szeroko o celach, pracach i składzie Zespołu pisze A. Lityński, *O prawie i sądach początków Polski Ludowej*, Białystok 1999, s. 252–259. Problematyką unifikacji i kodyfikacji prawa cywilnego po II wojnie światowej zajmuje się współcześnie wielu uczonych (m.in. Adam Lityński, Piotr Fiedorczyk, Anna Stawarska-Rippel czy Anna Moszyńska). Ich prace bardzo istotnie przyczyniły się do lepszego poznania tej problematyki. Z szerokiego dorobku ww. uczonych zob. przykładowo: A. Lityński, *Na drodze do kodyfikacji prawa cywilnego w Polsce Ludowej*, w: *Prawo wczoraj i dziś. Studia dedykowane profesor Katarzynie Sójce-Zielińskiej*, red. G. Bałtruszajtys, Warszawa 2000, s. 138–153; idem, *Pierwszy etap prac nad kodyfikacją prawa cywilnego w Polsce Ludowej (szkic dla dydaktyki)*, „Z Dziejów Prawa” 1999, t. 2, s. 194–205; idem, *Prawo cywilne materialne w Polsce Ludowej*, w: idem, *Pół wieku kodyfikacji prawa w Polsce (1919–1969)*, Wybrane zagadnienia, Tychy 2001, s. 87–99; P. Fiedorczyk, *Dylematy socjalistycznego kodyfikatora. Dokument archiwalny o pracach Komisji Kodyfikacyjnej w latach 1956–1958*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2009, t. 8, s. 259–267, <https://doi.org/10.15290/mhi.2009.08.15>; idem, *O powstaniu, strukturze organizacyjnej i trybie prac Komisji Kodyfikacyjnej z 1956 roku*, w: *O prawie i jego dziejach księgi dwie. Studia ofiarowane Profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestopięciolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin*, ks. II, red. M. Mikołajczyk et al., Białystok–Katowice 2010, s. 473–484; A. Moszyńska, *Geneza prawa spadkowego w polskim kodeksie*

Posiedzenia odbywały się regularnie mniej więcej raz w miesiącu (z wyłączeniem miesięcy wakacyjnych) i trwały zazwyczaj trzy do pięciu dni. Częstokroć obrady podzielone były na sesję przed- i popołudniową. Zespół spotykał się początkowo w Warszawie, później także w Osiecznej, Nieborowie, Jabłonie czy tzw. Mądra-
linie⁶. Celem odbywania sesji wyjazdowych było zapewnienie uczonym optymalnych warunków do poświęcenia się wyłącznie pracy kodyfikacyjnej oraz zintensyfikowanie tych prac poprzez większą częstotliwość i ciągłość posiedzeń.

Zgodnie z sugestią głównego referenta projektu kodeksu cywilnego, prof. Jana Wasilkowskiego⁷, Zespół za podstawę swoich prac przyjął projekt kodeksu cywilnego z 1955 r., zatem porządek

cywilnym z 1964 roku, Toruń 2019; eadem, *Organizacja i przebieg prac nad kodeksem cywilnym w latach 1919–1964*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2020, z. 3, s. 453–510; eadem, *Prace nad kodyfikacją majątkowego prawa cywilnego w latach 1950–52*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2015, t. 14, z. 2, s. 165–180, <https://doi.org/10.15290/mhi.2015.14.02.09>; eadem, *Prawo spadkowe w nieznanym projekcie kodeksu cywilnego*, „Z Dziejów Prawa” 2017, t. 10(18), s. 163–180; A. Stawarska-Rippel, *Kodeks zobowiązań w pierwszych latach Polski Ludowej*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2004, z. 3, s. 697–716; eadem, *O prawie cywilnym w początkach Polski Ludowej uwag kilka*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2012, t. 11, s. 185–199, <https://doi.org/10.12775/sit.2012.025>. Z prac innych autorów: W. Czachórski, *Przebieg prac nad kodyfikacją prawa cywilnego PRL*, „Studia Prawnicze” 1970, nr 26–27, s. 5–22, <https://doi.org/10.37232/sp.1970.26-27.2>; Z. Radwański, *Kodyfikacja prawa cywilnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2009, z. 2, s. 132–133; J. Skąpski, *Kodeks cywilny z 1964 r. Blaski i cienie kodyfikacji oraz jej perspektywy*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1992, z. 1–4, s. 57–76 i inne prace.

⁶ Żartobliwa nazwa Domu Pracy Twórczej Polskiej Akademii Nauk w Emowie koło Otwocka. Proweniencję tej nazwy przedstawia A. Moszyńska, *Geneza prawa spadkowego*, s. 289.

⁷ Jan Wasilkowski – przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej PRL, członek przedwojennej Komisji Kodyfikacyjnej, 1949–1952 – rektor Uniwersytetu Warszawskiego, 1956–1967 – pierwszy prezes Sądu Najwyższego. Pierwsze kroki w działalności naukowej oraz wcześniejsze doświadczenia kodyfikacyjne Jana Wasilkowskiego zob.: T. Dolata, *Początki kariery naukowej profesora Jana Wasilkowskiego*, „Prawo” 2023, t. 336, s. 131–141, <https://doi.org/10.19195/0524-4544.336.8>; L. Górnicki, *Prawo cywilne w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919–1939*, Wrocław 2000, s. 194, 319, 321, 402, 403–404; P. Fiedorczyk, *Dylematy socjalistycznego kodyfikatora*, s. 259–260; M. Kaliński, *Jan Wasilkowski 1898–1977*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego 1808–2008*, red. G. Bałtrusajtys, Warszawa 2008, s. 154–155; zob. także A. Bereza, *Sąd*

zagadnień omawianych przez Zespół na kolejnych posiedzeniach miał się pokrywać z systematyką projektu k.c. z 1955 r. Metodyka pracy Zespołu wyglądała następująco: wyznaczano koreferenta, który przygotowywał projekty rozwiązań dotyczących zleconej mu tematyki⁸. Koreferentem z zasady był jeden z członków Zespołu. W sytuacji, gdy nikt z członków Zespołu nie czuł się na tyle kompetentny, aby przedstawić koreferat z danej problematyki, wówczas sięgano po ekspertów zewnętrznych, spoza Zespołu. Propozycje koreferenta mogły pokrywać się z projektem k.c. z 1955 r. albo mogły być odmienne. Członkowie Zespołu dyskutowali, zgłaszali swoje wnioski i poprawki, a następnie w jawnym głosowaniu decydowali o kształcie przyjmowanych rozwiązań (decydowano zwykłą większością głosów, w razie równej liczby głosów decydował głos Przewodniczącego)⁹. Profesor Wasilkowski jako postać ciesząca się sporym w tamtym czasie autorytetem (były dziekan WP UW, były rektor UW, I Prezes SN) posługiwał się specjalną i skuteczną strategią postępowania i najpierw dawał się wypowiedzieć członkom Zespołu, po czym przedstawiał swoją wizję i bardzo często skutecznie przekonywał do swoich racji innych członków Zespołu¹⁰. Oczywiście nie zawsze udawało mu się przekonać większość z nich. Na marginesie można dodać, że z analizy materiałów wynika, że dość często odmienne zdanie co do proponowanych rozwiązań miał choćby prof. Jan Gwiazdomorski. Wynikało to także z faktu, że ogólnie mówiąc, nie był on sympatykiem ówczesnego ustroju, za co zresztą zapłacił pewną cenę¹¹.

Najwyższy 1917–2017. Prezesi, sędziowie, prokuratorzy Sądu Najwyższego, Warszawa 2017, s. 310–311.

⁸ Zadaniem członków Zespołu było przygotowanie koreferatu (a nie referatu), gdyż opierano się na istniejących już przepisach projektu z 1955 r.

⁹ T. Dolata, *Adam Chełmoński (1890–1959) i jego udział w pracach Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej PRL*, Wrocław 2023, s. 36–37, <https://doi.org/10.19195/978-83-229-3812-6>.

¹⁰ Jan Wasilkowski wywierał bardzo znaczący wpływ na prace i kształt regulacji przyjmowanych przez Zespół. Zob. ibidem, s. 113–114.

¹¹ T. Dolata, *Wrocławski okres w życiu naukowo-dydaktycznym profesora Jana Gwiazdomorskiego jako przejaw opresji Ministerstwa Oświaty*, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” 2022, nr 4, s. 167–177, <https://doi.org/10.19195/2300-7249.44.4.8>.

Z każdego posiedzenia tworzony był protokół, w którym szczegółowo odnotowywano przebieg dyskusji. W rezultacie powstało kilkadziesiąt tomów akt o średniej objętości ok. 250–300 kart każdy, co daje kilkanaście tysięcy stron maszynopisu. Zgromadzone w wyniku kwerendy materiały archiwalne umożliwiają przygotowanie wielu artykułów naukowych omawiających nieopisane jeszcze problemy naukowe z zakresu prawa cywilnego materialnego, jak choćby udział i wpływ poszczególnych uczonych na ostateczny kształt poszczególnych instytucji prawa cywilnego. Tytułem przykładu można tutaj wskazać rolę prof. Władysława Górskiego we wprowadzeniu do k.c. umowy składu (prof. Górski otrzymał propozycję przygotowania koreferatu do umowy przewozu i spedycji – zadanie swoje wykonał, opracował stosowne projekty, a ponadto założył do umowy składu i przekonał członków KK do tego, aby i tę umowę wprowadzić do k.c.¹²). Podobnych przykładów można znaleźć znacznie więcej – wspomnę w tym miejscu jedynie o roli prof. Mirosława Gersdorfa przy opracowywaniu umowy rachunku bankowego czy wpływie Witolda Warkały na opracowywanie umowy ubezpieczenia¹³.

Dotychczas na podstawie tej kwerendy opublikowałem książkę *Adam Chełmoński (1890–1959) i jego udział w pracach Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej PRL*, Wrocław 2023, a także następujące artykuły: *Wkład Władysława Górskiego w prace Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej PRL*, „Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze” 2021, t. 12, s. 111–125; *O genezie umowy składu w kodeksie cywilnym z 1964 r.*, w: *Handel w dziejach państwa i prawa*, red. D. Nowicka, Wrocław 2021, s. 233–245; *Problematyka ochrony „wolności” jako dobra osobistego w pracach nad art. 23 kodeksu cywilnego z 1964 r.*, w: *Wolność słowa, myśli i wyznania*, red. A. Pasek, Wrocław 2022, s. 159–169. Kolejne tematy badawcze są w trakcie realizacji¹⁴.

¹² Zob. bliżej T. Dolata, *Wkład Władysława Górskiego w prace Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej PRL*, „Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze” 2021, t. 12, s. 111–125.

¹³ Problemy te nie zostały jeszcze szczegółowo opracowane.

¹⁴ Kwerenda zakończyła się pozytywną decyzją dyrektora NCN o uznaniu umowy o realizację i finansowanie działania naukowego (grantu) za wykonaną.

Materiały zgromadzone w toku tej kwerendy mogą także służyć za punkt wyjścia do wielu interesujących rozważań prowadzonych w przyszłych rozprawach doktorskich czy nawet habilitacyjnych. Nadto wyniki kwerendy mogą być również podsumowane publikacją protokołów prac Zespołu w postaci wyboru źródeł – to są perspektywy jednostkowe, indywidualne.

Mówiąc szerzej o użyteczności badań archiwalnych dla współczesnej cywilistyki, mam na myśli trzy bardzo istotne obszary:

1. doktrynę (naukę),
2. orzecznictwo oraz
3. cały czas aktualny problem tworzenia nowego kodeksu cywilnego¹⁵.

Ad 1. Analizując te materiały, można odtworzyć genezę poszczególnych rozwiązań prawnych, wpływ ideologii na kształt tych rozwiązań, poglądy poszczególnych uczonych, przebieg dyskusji, ścieranie się różnych koncepcji, wartości, punktów widzenia. Ostateczny kształt k.c. to bowiem rezultat wielu kompromisów, do których musieli dojrzeć członkowie Zespołu. Ponadto obrady Zespołu to rozwiązywanie szeregu problemów doktrynalnych wyłaniających się w toku dyskusji – to wszystko dostępne jest po analizie tych materiałów archiwalnych.

Ad 2. Czasami sądy, rozpoznając sprawy cywilne i stykając się z problemami interpretacyjnymi, w toku orzekania posiłkują się wiedzą specjalistów (historyków prawa, w szczególności cywilnego), którzy na podstawie analizy stanu faktycznego i stanu prawnego (występują bowiem w tych postępowaniach jako biegli) wydają opinię będącą podstawą rozstrzygnięcia. Wprawdzie liczba spraw, w których wiedza ta byłaby przydatna dla sądów, nie jest aktualnie nader wielka, niemniej jednak w praktyce orzeczniczej zdarzają się takie sytuacje¹⁶. Konieczność odwołania się do oceny

¹⁵ Wniosek dotyczący przydatności wszystkich trzech wymienionych obszarów nie jest tutaj w żadnym stopniu odkrywczy, niemniej jednak w pełni przystaje do omawianej tematyki.

¹⁶ Problem ten dostrzegł i przeanalizował J. Maziarz w swojej pracy *Biegły sądowy z zakresu historii prawa*, Kraków 2014. Zob. także W. Uruszczak,

historyka prawa występuje choćby w sytuacjach, w których należy dokonać analizy ewolucji prawa. Częstokroć obecność w procesie biegłego z zakresu historii prawa przydatna jest także w przypadkach, gdy stosowanie prawa wiąże się z problemami, których w praktyce jeszcze nie rozwiązano, ale i nie zasygnalizowano ich nawet w doktrynie¹⁷. Poza wiedzą ekspercką (z której korzystają sądy, powołując biegłych do konkretnych spraw) zapoznanie się z materiałami Komisji Kodyfikacyjnej otwiera przed sądami możliwość dokonywania wykładni historycznej¹⁸ obowiązujących przepisów kodeksu cywilnego¹⁹. Protokoły prac Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego stanowią bowiem doskonałe źródło poznania prawa. Reasumując, znajomość (choćby w podstawowym zakresie) materiałów Komisji Kodyfikacyjnej mogłaby pomóc sądom w szybszym i trafniejszym wydawaniu orzeczeń w poszczególnych sprawach, a badania tych dokumentów mogą być niezwykle przydatne w procesie dokonywania wykładni historycznej.

Ad 3. Ostatni aspekt przydatności tych badań to ich potencjalny wpływ na proces prac nad nowym k.c. Prace w tym kierunku trwają od dawna, ale nie ma obecnie widoków na ich szybkie

Z doświadczeń historyka prawa jako biegłego sądowego, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego” 2014, nr 17, s. 303–310.

¹⁷ J. Maziarz, op.cit., s. 9–10.

¹⁸ Doniosłość wykładni historycznej dla prawoznawstwa trudno przecenić. Warto zatem w tym miejscu przytoczyć pogląd Eugeniusza Jarra, który odnośnie do znaczenia wykładni historycznej stwierdził, że „[...] ona to wyjaśnia przyczyny, które daną treść prawną powołały do życia, które ją warunkują i czynią przemijającą”. E. Jarra, *Ogólna teoria prawa*, Warszawa 1922, s. 18.

¹⁹ Szersze tło tego zagadnienia kreśli R. Jastrzębski, *Wykładnia historyczna we współczesnej judykaturze*, „Przegląd Sądowy” 2010, nr 1, s. 91–111. Zob. także idem, *Wykorzystanie źródeł prawa w wykładni historycznej*, „Kra-kowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 2020, t. 13, z. 3, s. 329–343, <https://doi.org/10.4467/20844131ks.20.024.12520>. Na problemy związane z rozumieniem wykładni historycznej wskazują O. Bogucki, *Sposoby pojmowania „historyczności” wykładni prawa*, „Państwo i Prawo” 2015, z. 9, s. 34–52; Z. Tobor, *Wykładnia historyczna*, w: *O prawie i jego dziejach księgi dwie. Studia ofiarowane Profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestopięciolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin*, ks. II, red. M. Mikołajczyk et al., Białystok–Katowice 2010, s. 1177–1186.

zakończenie²⁰. Badania archiwalne mogą wpływać na uwzględnienie historycznych i kulturowych uwarunkowań prawnych, co pozwoli kodyfikatorom czerpać z dawnej myśli. Wiadomo, że kodeks cywilny z 1964 r. pochodzi z poprzedniej epoki, ale uzyskanie pełnego obrazu kontekstu społeczno-politycznego i ekonomicznego, w którym powstawał ten akt prawny, może spowodować, że kodyfikatorzy sięgną tylko po najlepsze i sprawdzone rozwiązania. Nadto pojawia się możliwość identyfikacji długofalowych trendów i zjawisk prawnych, dzięki którym można lepiej zrozumieć i przewidzieć skutki zmian legislacyjnych oraz uwzględnić je w toku tworzenia nowych przepisów.

Na tle wyżej przedstawionych refleksji można wysnuć pewne wnioski i postulaty *de lege ferenda*, które ułatwiłyby prowadzenie badań archiwalnych. Badania archiwalne to żmudny, długotrwały proces, często wiążący się z problemami dotyczącymi wyjazdów, noclegów, godzin otwarcia archiwów itp. prozaicznymi problemami²¹. Ułatwieniu badań służy digitalizacja zasobów archiwalnych²², która korzystnie wpływa także na doktrynę prawa. Proces ten cały czas trwa, ale należy sobie życzyć istotnego przyspieszenia w tym zakresie. Spowodowałoby to również przyspieszenie w prowadzeniu badań, co na pewno nie pozostałoby bez wpływu na rozwój polskiej doktryny cywilistycznej. Ponadto, z naszego

²⁰ W grudniu 2015 r. rozwiązano Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego (KKPC). Od tamtej pory prace nad kodyfikacją prawa cywilnego trwały jedynie nieformalnie poprzez działalność poszczególnych katedr uniwersyteckich. Dopiero w pierwszej połowie 2024 r. reaktywowano KKPC, a jej przewodniczącym został prof. Marek Safjan.

²¹ Nie mówiąc już o samym finansowaniu badań, które to koszty bez uzyskania stosownego wsparcia (najczęściej w postaci grantów) trudno byłoby indywidualnie ponieść.

²² Rozwój technologii informatycznych wpływa na coraz większą dostępność oraz liberalizację zasad udostępniania w sieci rosnącego zasobu archiwalnego. Te i inne jeszcze problemy opisuje M. Kostankiewicz, *Kształtowanie podstaw prawnych działalności archiwalnej w Polsce na przełomie XX i XXI w.*, „Archeion” 2019, t. 120, s. 337–366, <https://doi.org/10.4467/26581264arc.19.014.11823>. Odnosnie do digitalizacji źródeł historycznych zob. wcześniejsze niż M. Kostankiewicza ustalenia J. Matuszewskiego, *Archiwum pod biurkiem każdego historyka*, w: *Z dziejów kultury prawnej. Studia ofiarowane Profesorowi Juliuszowi Bardachowi w dziewięćdziesięciolecie urodzin*, Warszawa 2004, s. 308 i n.

uniwersyteckiego punktu widzenia, zasadne jest tworzenie pracowni dokumentacji historycznej, w których można by gromadzić i przetwarzać (dyskontować naukowo) zgromadzone zbiory. To także dostrzegalne zjawisko, które być może przekształci się w pewien trend. Taka pracownia powstała choćby na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego²³. Są w niej gromadzone materiały archiwalne, z których będą korzystać w przyszłości pracownicy nauki oraz studenci zainteresowani historią prawa.

STRESZCZENIE

Kilka uwag o perspektywach wykorzystywania badań archiwalnych we współczesnej cywilistyce na przykładzie kwerendy protokołów prac Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego (1956–1964)

Badania archiwalne dotyczące historii prawa z pewnością mogą stanowić wydatną pomoc w rozwoju nauk prawnych, nie wyłączając współczesnej polskiej cywilistyki. Teza ta dotyczy w szczególności doktryny i orzecznictwa. Jednak odpowiednie wykorzystywanie badań archiwalnych może być także przydatne w procesie tworzenia nowego kodeksu cywilnego. Celem przyczynku jest dowiedzenie ww. twierdzeń poprzez wykazanie użyteczności dokonanej w AAN w Warszawie kwerendy protokołów prac Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego (1956–1964).

Słowa kluczowe: użyteczność badań archiwalnych w nauce prawa cywilnego; Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego (1956–1964)

²³ Pracownia Dokumentacji Historyczno-Prawnej.

SUMMARY

A few comments on the prospects for using archival research in contemporary civil science based on the example of a query of work reports of the Substantive Civil Law Team of the Civil Law Codification Commission (1956–1964)

Archival research on the history of law can certainly provide significant assistance in the development of legal sciences, including contemporary Polish civil sciences. This thesis concerns in particular doctrine and case law. However, appropriate use of archival research may also be useful in the process of creating a new Civil Code. The purpose of the article is to prove the above-mentioned theorems by demonstrating the usefulness of the query conducted in the Archive of New Records in Warsaw of the work protocols of the Substantive Civil Law Team of the Civil Law Codification Commission (1956–1964).

Keywords: usefulness of archival research in the study of civil law; Civil Law Codification Commission (1956–1964)

BIBLIOGRAFIA

- Bereza A., *Sąd Najwyższy 1917–2017. Prezesi, sędziowie, prokuratorzy Sądu Najwyższego*, Warszawa 2017.
- Bogucki O., *Sposoby pojmowania „historyczności” wykładni prawa*, „Państwo i Prawo” 2015, z. 9.
- Chorążyczewski W., Gut P., *Historia w archiwach i archiwa w historii. Udział archiwów państwowych w rozwoju historiografii polskiej*, „Archeion” 2019, t. 120, <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.19.002.11811>.
- Czachórski W., *Przebieg prac nad kodyfikacją prawa cywilnego PRL*, „Studia Prawnicze” 1970, nr 26–27, <https://doi.org/10.37232/sp.1970.26-27.2>.
- Dolata T., *Adam Chełmoński (1890–1959) i jego udział w pracach Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej PRL*, Wrocław 2023, <https://doi.org/10.19195/978-83-229-3812-6>.
- Dolata T., *O genezie umowy składu w kodeksie cywilnym z 1964 r.*, w: *Handel w dziejach państwa i prawa*, red. D. Nowicka, Wrocław 2021.
- Dolata T., *Początki kariery naukowej profesora Jana Wasilkowskiego*, „Prawo” 2023, t. 336, <https://doi.org/10.19195/0524-4544.336.8>.
- Dolata T., *Problematyka ochrony „wolności” jako dobra osobistego w pracach nad art. 23 kodeksu cywilnego z 1964 r.*, w: *Wolność słowa, myśli*

- i wyznania*, red. A. Pasek, Wrocław 2022, <https://doi.org/10.19195/978-83-229-3813-3.9>.
- Dolata T., *Wkład Władysława Górskiego w prace Zespołu Prawa Cywilnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej PRL*, „Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze” 2021, t. 12.
- Dolata T., *Wrocławski okres w życiu naukowo-dydaktycznym profesora Jana Gwiazdomorskiego jako przejaw opresji Ministerstwa Oświaty*, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” 2022, nr 4, <https://doi.org/10.19195/2300-7249.44.4.8>.
- Fiedorczyk P., *Dylematy socjalistycznego kodyfikatora. Dokument archiwalny o pracach Komisji Kodyfikacyjnej w latach 1956–1958*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2009, t. 8, <https://doi.org/10.15290/mhi.2009.08.15>.
- Fiedorczyk P., *O powstaniu, strukturze organizacyjnej i trybie prac Komisji Kodyfikacyjnej z 1956 roku*, w: *O prawie i jego dziejach* księgi dwie. *Studia ofiarowane Profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestopięciolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin*, ks. II, red. M. Mikołajczyk et al., Białystok–Katowice 2010.
- Górnicki L., *Prawo cywilne w pracach Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919–1939*, Wrocław 2000.
- Jarra E., *Ogólna teoria prawa*, Warszawa 1922.
- Jastrzębski R., *Wykładnia historyczna we współczesnej judykaturze*, „Przegląd Sądowy” 2010, nr 1.
- Jastrzębski R., *Wykorzystanie źródeł prawa w wykładni historycznej*, „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 2020, t. 13, z. 3, <https://doi.org/10.4467/20844131ks.20.024.12520>.
- Kaliński M., *Jan Wasilkowski 1898–1977*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego 1808–2008*, red. G. Bałtruszajtys, Warszawa 2008.
- Kostankiewicz M., *Kształtowanie podstaw prawnych działalności archiwalnej w Polsce na przełomie XX i XXI w.*, „Archeion” 2019, t. 120, <https://doi.org/10.4467/26581264arc.19.014.11823>.
- Lityński A., *Na drodze do kodyfikacji prawa cywilnego w Polsce Ludowej*, w: *Prawo wczoraj i dziś. Studia dedykowane profesor Katarzynie Sójce-Zielińskiej*, red. G. Bałtruszajtys, Warszawa 2000.
- Lityński A., *O prawie i sądach początków Polski Ludowej*, Białystok 1999.
- Lityński A., *Pierwszy etap prac nad kodyfikacją prawa cywilnego w Polsce Ludowej (szkic dla dydaktyki)*, „Z Dziejów Prawa” 1999, t. 2.

- Lityński A., *Prawo cywilne materialne w Polsce Ludowej*, w: A. Lityński, *Pół wieku kodyfikacji prawa w Polsce (1919–1969). Wybrane zagadnienia*, Tychy 2001.
- Matuszewski J., *Archiwum pod biurkiem każdego historyka*, w: *Z dziejów kultury prawnej. Studia ofiarowane Profesorowi Juliuszowi Bardachowi w dziewięćdziesięciolecie urodzin*, Warszawa 2004.
- Maziarz J., *Biegły sądowy z zakresu historii prawa*, Kraków 2014.
- Moszyńska A., *Geneza prawa spadkowego w polskim kodeksie cywilnym z 1964 roku*, Toruń 2019.
- Moszyńska A., *Organizacja i przebieg prac nad kodeksem cywilnym w latach 1919–1964*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2020, z. 3.
- Moszyńska A., *Prace nad kodyfikacją majątkowego prawa cywilnego w latach 1950–52*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2015, t. 14, z. 2, <https://doi.org/10.15290/mhi.2015.14.02.09>.
- Moszyńska A., *Prawo spadkowe w nieznanym projekcie kodeksu cywilnego*, „Z Dziejów Prawa” 2017, t. 10(18).
- Radwański Z., *Kodyfikacja prawa cywilnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2009, z. 2.
- Skąpski J., *Kodeks cywilny z 1964 r. Blaski i cienie kodyfikacji oraz jej perspektywy*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 1992, z. 1–4.
- Stawarska-Rippel A., *Kodeks zobowiązań w pierwszych latach Polski Ludowej*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2004, z. 3.
- Stawarska-Rippel A., *O prawie cywilnym w początkach Polski Ludowej uwag kilka*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2012, t. 11, <https://doi.org/10.12775/sit.2012.025>.
- Tobor Z., *Wykładnia historyczna*, w: *O prawie i jego dziejach księgi dwie. Studia ofiarowane Profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestopięciolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin*, ks. II, red. M. Mikołajczyk et al., Białystok–Katowice 2010.
- Uruszczak W., *Z doświadczeń historyka prawa jako biegłego sądowego*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego” 2014, nr 17.